

อนาคตภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ระหว่าง พ.ศ.2559-2573

The Scenario of Buddhist Scripture Schools of General Education During B.E. 2559-2573 (A.D.2016-2030)

พระครูพนมปริชากร แก้วบุตตา

Phrakhru Phanomprechakon Kaewbutta

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอปัญหาและคุณภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่ต้องได้รับการแก้ไข ให้ความสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงเพื่อให้ได้สารสนเทศประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอนาคตระหว่าง พ.ศ.2559-2573 โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วย ผู้เรียน ครู โรงเรียน การบริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีคุณภาพ โดยใช้การวิจัยแบบ EDFR สัมภาษณ์ผู้บริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง จำนวน 24 คน และป้อนข้อมูลย้อนกลับให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยใช้แบบสอบถามแบบเดลฟาย (Delphi Questionnaire)

อนาคตภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระหว่าง พ.ศ.2559-2573 ที่สร้างขึ้นมี 5 ภาพที่สอดคล้องกัน ภาพอนาคตแรก การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ ที่มีทั้งความรู้ด้านปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ ภาพอนาคตที่สอง การพัฒนาครูปริยัติธรรมยุคใหม่ให้มีคุณภาพ เป็นมืออาชีพ สามารถถ่ายทอดความรู้ผ่านประสบการณ์และเทคโนโลยี ภาพอนาคตที่สาม การพัฒนาโรงเรียนปริยัติธรรมยุคใหม่ให้มีคุณภาพ มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ ภาพอนาคตที่สี่ การพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีกระบวนการที่เป็นระบบ มีกลยุทธ์ และภาพอนาคตที่ห้า การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งด้านการร่วมมือ ตัดสินใจ ปฏิบัติงาน ระดมความคิด และประเมินผลที่หลากหลาย

คำสำคัญ : อนาคตภาพ ; โรงเรียนพระปริยัติธรรม ; แผนกสามัญศึกษา

ABSTRACT

This article aims to present the problems and quality of educational management of Buddhist scripture schools of general education, which must be resolved to be in line with the actual problem state in order to obtain information for making a decision on management of the future Buddhist scripture schools of general education during A.D. 2016-2030. The key elements comprised students, teachers, quality school management, and quality community participation by employing the Ethnographic Delphi Future Research (EDFR) method, interviewing administrators of Buddhist scripture schools of general education, and asking 24 specialists in education who were selected by purposive sampling using a questionnaire via Delphi technique.

The created scenario of Buddhist scripture schools of general education during A.D. 2016-2030 had 5 consistent scenes. The first future scene is to develop students to become quality religious heirs, who have knowledge of both Buddhist scripture and general subjects. The second future scene is to develop modern Buddhist scripture teachers to be professionals and be able to transfer knowledge through experience and technology. The third future scene is to develop modern Buddhist scripture schools to have quality, climate and environment that are conducive to be new age learning sources. The fourth future scene is to develop the Buddhist scripture school management that has a systematic process and strategy. And the fifth future scene was to develop a community participation model that includes a variety of participations in decision making, operating, brain-storming and evaluating.

Keywords : Scenario ; Buddhist Scripture Schools ; General Education

บทนำ

ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งได้รับผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในทุกประเทศทั่วโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก่อให้เกิดทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ จึงเป็นความจำเป็นที่ทุกประเทศจะต้องหาแนวทางและรูปแบบในการปรับตัวเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งให้สามารถรองรับและใช้ประโยชน์จากผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้มากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2551)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอภาคกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน กอปรกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้

เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมในการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมพัฒนาธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550) สถานการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทุกองค์การจำเป็นต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ (เอกลักษณ์ เพ็ญสา, 2559) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นการศึกษาหนึ่งที่วัด โดยพระสงฆ์ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาให้แก่พระภิกษุสงฆ์สามเณรได้เล่าเรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ควบคุมไปกับวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

โดยโรงเรียนมีสถานภาพเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงนับเป็นสถานศึกษาแห่งสถาบันพระพุทธศาสนา ภายใต้การกำกับดูแลของคณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคมในการสนับสนุนส่งเสริมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (กรมการศาสนา, 2542)

สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลายๆ ประเด็นไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษายังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีทิศทางพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียน นอกจากนั้นยังพบว่าการสร้างพันธสัญญาการดำเนินงานและการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างศาสนทายาท และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546)

นอกจากนี้การศึกษาของคณะสงฆ์แยกออกจากระบบการศึกษาแห่งชาติทำให้เกิดปัญหาด้านการจัดการงบประมาณการบริหารหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนและบุคลากรขาดสวัสดิการ ขาดความมั่นคงในอาชีพ ยิ่งไปกว่านั้นหลักสูตรการศึกษาที่มีอยู่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ในด้านคุณภาพการศึกษายังไม่ได้มาตรฐาน การบริหารจัดการศึกษาไม่เป็นระบบและขาดประสิทธิภาพ ผู้บริหารไม่ได้ผ่านกระบวนการคัดเลือก งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้เป็นเงินอุดหนุนรายรูนักเรียนสถานภาพของครูยังเป็นเพียงลูกจ้าง ครูไม่ได้ผ่านระบบการคัดเลือก ไม่มีการวางแผนอัตรากำลัง ครูขาดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้อาสาสมัครสวัสดิภาพ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ควรจะต้องมีการพัฒนาและยกระดับการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั้งในการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตลอดจนถึงนโยบายในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต่อไปในอนาคต

ความหมายและการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มหาเถรสมาคมที่กำหนดมี 3 อย่างคือ โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกธรรม โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ขาดโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชนได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้มีความรู้ มีทักษะและมีความชำนาญตามศักยภาพของตนซึ่งการจัดการเรียนการสอนนั้นจะเป็นรูปแบบของการศึกษาควบคู่กันไปกับวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้และการจัดการศึกษาแผนกธรรมและแผนกบาลีควบคู่กันไปโดยการกำกับดูแลของแม่กองธรรมและแม่กองบาลี ได้มีนักวิชาการต่างๆ ได้ให้ความหมายและความสำคัญไว้ดังต่อไปนี้

กองพุทธศาสนศึกษา ได้ให้ความหมายว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญหมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติของกระทรวงศึกษาธิการ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2551)

จะเห็นว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานอกจากจะมุ่งเน้นเรื่องการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีแล้ว ยังมุ่งเน้นด้านการศึกษาวิชาสามัญที่เป็นพื้นฐานจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของบุคคลทั่วไป ไปด้วย เพราะการที่พระภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระปริยัติธรรมควบคู่ไปกับวิชาสามัญจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นอันมีผลทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนได้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2552)

แนวทางการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

การจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษานักเรียนวัดกล่าวคือภายหลังจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการ

มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2432 และ พ.ศ.2489 ตามลำดับได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมาเรียกว่าโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้มีการเรียนบาลีนักธรรมและความรู้ชั้นมัธยมโดยรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมปีที่ 4 ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่งมีพระภิกษุและสามเณรเรียนกันมาก คณะสงฆ์โดยมติดคณะสังฆมนตรีจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่าโรงเรียนบาลีวิสามนศึกษาสำนักเรียนวัดและกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีวิสามนศึกษาสำนักเรียนวัดนี้เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตั้งแต่ พ.ศ.2500 เป็นต้นมาและเมื่อสอบได้แล้วก็จะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วยด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันมากโรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลาย ออกไปยังจังหวัดต่างๆ อย่างกว้างขวางจนทำให้คณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษาระบบบาลีจะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไปเป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษาระบบบาลีเสียแต่ทางคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่

เดิมนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2521 และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี, ธรรมวินัย และ ศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ.2548 การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นเรื่องของวัด จะจัดตั้งขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการและด้วยความเห็นชอบของประธานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์เมื่อได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการแล้ว กรมการศาสนาเป็นผู้ออกใบอนุญาตการเปิดการสอนระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ (กรมการศาสนา, 2521)

คุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

จากการประมวลสังเคราะห์ปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จากเอกสาร งานวิจัย แนวคิดของนักวิชาการ นักบริหารการศึกษา สามารถสรุปเป็นองค์ประกอบในการวิจัยอนาคตภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระหว่าง พ.ศ.2559-2573 ในกรอบแนวทางการวิจัย ดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนคุณภาพ
 - องค์ประกอบที่ 2 ครูคุณภาพ
 - องค์ประกอบที่ 3 โรงเรียนคุณภาพ
 - องค์ประกอบที่ 4 การบริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพ
 - องค์ประกอบที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีคุณภาพ
- นอกจากนี้แล้วสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษา

พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลายประเด็นไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบันยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนาและขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงอนาคต

การวิจัยอนาคต (Future Study) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปรากฏการณ์และศักยภาพของการเปลี่ยนแปลง ด้วยแนวคิดที่ว่า อนาคตก็คือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นนี้เป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต หรือมีความหมายอีกนัยหนึ่ง คือ อดีตทำให้เกิดปัจจุบันและปัจจุบันทำให้เกิดอนาคตนั่นเอง (สุริมล ว่องวานิช, 2550)

คำว่า การวิจัยอนาคต (Future Research) มีผู้ใช้ในความหมายที่แตกต่างกันออกไปมากมาย ซึ่งเรามักจะพบถ้อยคำที่ใช้เกี่ยวกับการศึกษาเชิงอนาคตอยู่หลายคำ เช่น อนาคตศึกษา (Futures Studies) อนาคตศาสตร์ (Futurology) และอนาคตนิยม (Futurism) อย่างไรก็ตามสมาคมอนาคตโลก (World Future Society) ได้แสวงหาคำตอบใน ค.ศ.1975 พบว่าคำที่มีคนเห็นด้วยมากที่สุดคือ คำว่า Futures Studies กับ Futures Research ส่วนคำว่า Futurology ได้รับการปฏิเสธมากที่สุด เนื่องจากเป็นคำที่เน้นไปในทางที่ว่าอนาคตสามารถรู้ได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งในความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น

ความสำคัญของการวิจัยอนาคต ดังนี้ 1) ช่วยสนับสนุนกระตุ้นสิ่งที่พึงปรารถนาให้เกิดได้เร็วขึ้น 2) ช่วยป้องกันสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาไม่ให้เกิดขึ้น 3) ช่วยหาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ต่างๆ ให้เป็นไปได้ (อภิชาติ ตรีสวัสดิชัย, 2557) ได้ศึกษาเรื่อง อนาคตภาพการอาชีวศึกษาเอกชนไทยในยุคประชาคมอาเซียน ระหว่าง พ.ศ.2558-2556

องค์ประกอบที่ส่งผลต่ออนาคตภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระหว่าง พ.ศ.2559-2573

โลกปัจจุบันให้ความสำคัญกับ “คุณภาพ” เพราะคุณภาพเป็นตัวตัดสินของทุกๆ สิ่ง หากพิจารณาว่าคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึงอะไร สามารถประมวลได้ว่า คุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง ความสามารถในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้มีประสิทธิภาพในอนาคต ภายใต้ปรัชญาหรือความมุ่งมั่นที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพโดยมีคุณภาพในด้านต่างๆ ดังนี้

ผู้เรียนคุณภาพ หมายถึง พระภิกษุ หรือสามเณร ที่มีความรู้ทั้งทางด้านพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมประกอบด้วย 7 คุณลักษณะ คือ

- 1) มีความรู้ทั้งทางด้านพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ
- 2) มีศักยภาพ สมรรถภาพและสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง
- 3) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำแนวทาง และวิธีการใหม่ๆ ไปใช้พัฒนาสังคม
- 4) สามารถวิเคราะห์หาเหตุผล
- 5) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม
- 6) รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคมโลก
- 7) รักการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

ครูคุณภาพ หมายถึง ครูมีความรู้ในการถ่ายทอดประสบการณ์ ฉลาดและรู้จักคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา เข้าใจในพฤติกรรม สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีจัดการเรียนรู้และทักษะต่างๆ และมีทักษะในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ และประสบการณ์เดิมประกอบด้วย 14 คุณลักษณะ คือ

- 1) ด้านความสามารถในการสอน ได้แก่ มีความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์ ฉลาดและรู้จักคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา เข้าใจในพฤติกรรมและพัฒนาของเด็กสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีจัดการเรียนรู้และทักษะต่างๆ และมีทักษะในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ไปสู่ประสบการณ์เดิม
- 2) ด้านความรู้ที่ดีในด้านต่างๆ ได้แก่ วิชาชีพครู วิชาสามัญ วิทยาการจัดการ จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสอน และการวิจัยและการประเมินผลการเรียนของนักเรียน
- 3) ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้แก่ มีวินัย มีความขยัน กระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ มีบุคลิกดี สุขภาพจิตดี มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ มีความเมตตากรุณา รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของคนอื่น มีเหตุผล มีความเชื่อมั่นในตนเอง รักในการประกอบอาชีพครู มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีทัศนคติที่ดีต่อ

การเรียนการสอนและวิชาชีพครู มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด รักษาชื่อเสียงวิชาชีพครู ใฝ่รู้ โลกทัศน์กว้างไกล พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

โรงเรียนคุณภาพ หมายถึง โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้มีความพร้อมในด้านการบริหารจัดการสามารถจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วย 7 คุณลักษณะ คือ

- 1) ลักษณะทางกายภาพมาตรฐาน มีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหลากหลาย
- 2) มีการจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3) ผู้นำและบุคลากรมีความเข้มแข็ง
- 4) มีความเข้มแข็งทางวิชาการสามารถเป็นต้นแบบ
- 5) มีสื่อและเทคโนโลยีทันสมัยเพียงพอ
- 6) ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพและจำนวนเพียงพอ
- 7) การบริหารจัดการดีใช้โรงเรียนเป็นฐานเน้นการมีส่วนร่วม

การบริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพ หมายถึง การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่มีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผนกลยุทธ์ ระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนมาร่วมในการปฏิบัติงาน และการตรวจสอบ ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ คือ

- 1) ภาวะผู้นำการปฏิบัติด้านการบริหาร
 - 2) มีวิสัยทัศน์ พันธกิจมีการกำหนดทิศทางการบริหารงานให้ชัดเจน
 - 3) มีการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม
 - 4) สร้างความร่วมมือร่วมแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์
 - 5) มีการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีคุณภาพหมายถึง ผู้บริหารสามารถระดมการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ คือ
- 1) การร่วมลงมือทำ
 - 2) การตัดสินใจ
 - 3) การปฏิบัติงาน
 - 4) การระดมความคิด
 - 5) การร่วมติดตามประเมินผล การรับผลประโยชน์ร่วมกัน
- ในสถานศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาอนาคตภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระหว่างปี พ.ศ.2559-2573 ที่มีประสิทธิภาพวาดภาพอนาคตได้ ดังนี้

ผู้เรียนคุณภาพ เป็นพระภิกษุ หรือสามเณร ให้มีความรู้ทั้งทางด้านพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคมโลกแล้วนำมาพัฒนาตนเอง มีความประพฤติดีเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม มีจิตสำนึกที่จะรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

ครูคุณภาพต้องมีความรู้ในการถ่ายทอดประสบการณ์ ฉลาดและรู้จักคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหา เข้าใจในพฤติกรรม และพัฒนาการของเด็กสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีจัดการเรียนรู้และทักษะต่างๆ และมีทักษะในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่และประสบการณ์เดิม

โรงเรียนคุณภาพต้องเป็นโรงเรียนที่มีบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ มีความพร้อมในด้านการบริหารจัดการสามารถจัดการศึกษาได้

การบริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพ ผู้บริหารมีการบริหารจัดการที่มีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผนกลยุทธ์ ระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนมาร่วมในการปฏิบัติงาน และการตรวจสอบ

การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีคุณภาพ ชุมชนมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมประกอบด้วย การร่วมลงมือทำหลักสูตรสถานศึกษา การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติงานการร่วมระดมความคิด การร่วมติดตามประเมินผลและการรับผลประโยชน์ร่วมกันในสถานศึกษา โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา รวมถึงการเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้และมีเวลาว่างมาเป็นครูพ่อนครแม่ให้ความรู้ด้านวิชาการ ด้านภูมิปัญญากับบุตรหลาน ก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อโรงเรียนที่ได้บุคลากรเพิ่ม และส่วนผู้ปกครองเกิดความภาคภูมิใจที่ได้สอนบุตรหลานในโรงเรียน รวมถึงนักเรียนที่จะมีความเคารพและนับถือในตัวผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2521). *การบริหารจัดการการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
_____. (2542). *การบริหารจัดการการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ : การศาสนา :
กองพุทธศาสนศึกษา. (2551). *การบริหารจัดการ การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ : การศาสนา.

เมื่อทราบภาพอนาคตของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ใน 15 ปี ข้างหน้าดังกล่าว การจะพัฒนาการจัดการศึกษาของพระศาสนาให้มีคุณภาพ ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน คือ การสร้างศาสนทายาทให้มีคุณภาพ โดยได้บุคลากรครูที่เป็นมืออาชีพ สร้างบรรยากาศของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน นอกจากนี้แล้วอนาคตภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังต้องมีตัวแปรเพิ่มเติม อาทิ

ด้านการเมือง ต้องมีการกำหนดทิศทาง นโยบาย และแผนการดำเนินงานของภาครัฐ ในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาให้ชัดเจน เช่น การกำหนดกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง การเชื่อมโยงด้านยุทธศาสตร์ แผนงานและทรัพยากรกับภาคอื่นๆ การกำหนดจุดยืนและแนวทางการปฏิบัติต่อการเปิดเสรีทางการศึกษาของพระภิกษุสามเณร

ด้านงบประมาณ เมื่อเปรียบเทียบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากับการศึกษาของภาครัฐ การจัดสรรงบประมาณที่รัฐให้ยังไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ควรมีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการบริหารจัดการ

ด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมีผลต่อการกำหนดคุณสมบัติและคุณภาพของนักเรียนในอนาคต เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีการขนส่ง เทคโนโลยีการผลิต นาโนเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ ฯลฯ มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้มีประโยชน์ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องมีการเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ในหลักสูตรการเรียนการสอน และควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี (นาตยา ปิลาธนนันท์, 2526)

ตัวแปรเหล่านี้ถือว่าตัวแปรแห่งความสำเร็จอีกทาง เมื่อท่านรู้เช่นนั้นแล้ว ท่านจะปล่อยให้ปัญหาคุณภาพของการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษายังเป็นเช่นเดิมอยู่อีกหรือ

นาคยา ปลั่งธนนันท์. (2526). อนาคตศาสตร์. กรุงเทพฯ : พิระพัทธนา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). *แผนยุทธศาสตร์แผนพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ.2551-2555)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). *ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2546*. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

_____. (2550). *แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ : กองพุทธศาสนศึกษา ฝ่ายการศึกษาพระปริยัติธรรม

_____. (2552). *การพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

_____. (2558). *การเตรียมความพร้อมเพื่อยกผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

_____. (2560). *ทิศทางแนวทาง เพื่อเปิดโลกทัศน์สามัญศึกษา สู่การพัฒนาศาสนทายาทที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิชาติ ตีรสวัสดิ์ชัย. (2557). *อนาคตภาพการอาชีวศึกษาเอกชนไทยในยุคประชาคมอาเซียน ระหว่าง พ.ศ.2558-2567*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษบัณฑิต. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

เอกลักษณ์ เพียสา. (2559). *รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครู ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดมหาเถรสมาคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษบัณฑิต. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Translated Thai References

Department of Religious Affairs. (1978). *Educational administration of Buddhist scripture schools of general education*. Bangkok : Kansatsana Printing House.

_____. (1999). *Educational administration of Buddhist scripture schools of general education*. Bangkok : Kansatsana Printing House.

Division of Buddhist Education. (2008). *Educational administration of Buddhist scripture schools of general education*. Bangkok : Kansatsana Printing House. [in Thai]

National Office of Buddhism. (2003). *The regulations of National Office of Buddhism B.E. 2546 (2003)*. Bangkok : National Office of Buddhism Printing House. [in Thai]

_____. (2007). *Guidelines for educational management based on the Basic School Curriculum for Buddhist scripture schools of general education*. Bangkok : Division of Buddhist Education, Sub-division of Buddhist scripture education. [in Thai]

_____. (2009). *Development of administrators' capability in Buddhist scripture schools of general education*. Bangkok : National Office of Buddhism Printing House. [in Thai]

_____. (2015). *Readiness preparations to raise educational achievement of Buddhist scripture schools of general education*. Bangkok : National Office of Buddhism Printing House. [in Thai]

_____. (2017). *The direction and guideline to open the worldview of general education towards the development of sustainable religious heirs*. Bangkok : National Office of Buddhism Printing House. [in Thai]

Office of the Public Sector Development Commission (OPDC). (2008). *The strategic plan for developing the Thai public sector B.E. 2551-2555 (2008-2013)*. Bangkok : Office of the Public Sector Development Commission. [in Thai]

- Phiasa, A. (2016). *A causal relationship model of factors affecting good membership behavior of teachers in Buddhist scripture schools of general education affiliated with the Sangha Supreme Council of Thailand* (Unpublished doctoral dissertation). Sakon Nakhon Rajabhat University. [in Thai]
- Pilanthananan, N. (1983). *Future Science*. Bangkok : Peerapatana Printing House. [in Thai]
- Teerasawasdichai, A. (2014). *The scenario of Thai private vocational education in the ASEAN Community era during the period of 2015 to 2024* (Unpublished doctoral dissertation). Sakon Nakhon Rajabhat University. [in Thai]
- Wongwanich, S. (2007). *Research on needs assessment*. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]